

1. Definicja

Czytelnik może sobie zadawać pytanie, dlaczego tak ogólnie znany termin jak znaczek pocztowy jest przez nas dosyć szczegółowo omawiany. Odpowiedź zdaje się być dosyć prosta, jest to bowiem podstawowy termin, na którym oparta jest cała filatelistyka. Aż dziw bierze, że do tej pory nikt nie pokwapił się na próbę przeanalizowania dokumentów i aktów prawnych, by zdefiniować znaczek pocztowy. Definicja przedstawiona w „Encyklopedii Filatelistyki” (dalej jako EF) jest naszym zdaniem zbyt lakoniczna, zawierająca „półprawdy” i może być dowolnie interpretowana. Tymczasem istnieją pewne określone ograniczenia, które odnajdujemy przede wszystkim w Konstytucji Światowego Związku Pocztowego (UPU - Universal Postal Union) oraz polskich ustawach, dekreтах, jak i w prawie karnym. Spróbujmy zatem prześledzić co na temat znaczka mówią przepisy Światowej Konwencji Pocztovej, które ulegają co kilka lat zmianom. Otóż, do roku 2008 ograniczenia te były dosyć szczegółowe i dotyczyły m. in.:²

1) wymiaru; wymiary pionowe i poziome nie powinny być mniejsze niż 15 mm i nie większe niż 50 mm,

2) napisów, opisów i czytelności znaczka, a także napisów okolicznościowych i opłaty dodatkowej umieszczonej na znaczku; na znaczku powinna znajdować się nazwa kraju wydawcy przedstawiona za pomocą liter alfabetu łacińskiego, a także wartość opłaty przedstawiona literami alfabetu łacińskiego lub cyframi arabskimi. Może być opisany wyrazem „POSTES” („POCZTOWE”) literami alfabetu łacińskiego lub innego, a także wyraźnie oznaczony perforacją lub w inny sposób.³

Obecnie, art. 6 Światowej Konwencji Pocztovej stanowi, cytujemy:⁴

Znaczkі pocztowe

1. Określenie „znaczek pocztowy” podlega ochronie na mocy niniejszej Konwencji i jest zastrzeżone wyłącznie dla znaczków, które spełniają warunki niniejszego artykułu i Regulaminu.

2. Znaczek pocztowy:

2.1 jest wydawany i wprowadzany do obiegu wyłącznie pod nadzorem Państwa członkowskiego lub terytorium, zgodnie z Aktami Związku;

2.2 jest dowodem suwerenności i stanowi potwierdzenie uiszczenia opłaty pocztowej, odpowiadającej jego rzeczywistej wartości w momencie gdy jest umieszczany na przesyłce pocztowej zgodnie z Aktami Związku;

2.3 musi znajdować się w obiegu, do w celu opłaty pocztowej lub do celów filatelistycznych, w kraju członkowskim lub na terytorium emisji, zgodnie z jego ustawodawstwem krajowym;

2.4 musi być dostępny dla wszystkich mieszkańców wydającego Państwa członkowskiego lub terytorium emisji.

3. Znaczek pocztowy zawiera:

3.1 nazwę kraju członkowskiego lub terytorium emisji, pisaną literami łacińskimi lub, jeżeli Biuro Międzynarodowe Związku zwróci się o to do kraju członkowskiego lub terytorium emisji, skrót lub inicjały oficjalnie reprezentujące kraj członkowski lub terytorium emisji, zgodnie z warunkami określonymi w Regulaminie

3.2 wartość nominalną wyrażoną:

3.2.1 w zasadzie, w oficjalnej walucie wydającego Państwa członkowskiego lub terytorium lub przedstawioną w formie litery lub symbolu;

3.2.2 innymi specyficznymi znakami identyfikacyjnymi.

1 W artykule omawiamy w zasadzie okres do 2005 r. i wyłącznie znaczki wydane przez organ ustawowo do tego upoważniony. Nie są nimi znaczki poczt polowych, poczt obozowych, i innych.

2 Trudno nam odnosić się do wcześniejszych zapisów, ponieważ nie ma polskich źródeł (specjalistycznego tłumaczenia) na ten temat.

3 Patrz: art. RE 1302 Regulaminu podpisanego w Bernie 16.02.1995 r. przetłumaczonego na zlecenie CZPP.

4 Niestety, w Polsce aktualnym nadal jest zapis Dz. U. R. P. z 18 XII 2014, poz. 1824. My cytujemy tekst Decyzji Kongresu UPU z 1921 w Abidżanie.

4. Godła Państwowe, oficjalne znaki kontrolne i znaki międzyrządowych organizacji znajdujące się na znaczkach pocztowych są chronione zgodnie z Konwencją Paryską o ochronie znaków towarowych i wzorów przemysłowych.

5. Tematy i motywy znaczków pocztowych powinny:

5.1 być zgodne z duchem preambuły do Konstytucji Związku oraz z decyzjami podjętymi przez organy Związku;

5.2 być ściśle powiązane z tożsamością kulturową Państwa członkowskiego lub terytorium albo przyczyniać się do promocji kultury lub utrzymania pokoju;

5.3 mieć, w przypadku upamiętniania osób lub wydarzeń spoza Państwa członkowskiego lub terytorium, ścisły związek z danym krajem lub terytorium;

5.4 być pozbawione charakteru politycznego lub jakiegokolwiek tematu o charakterze obraźliwym wobec osoby lub kraju;

5.5 mieć ważne znaczenie dla Państwa członkowskiego lub terytorium.

6 Pocztove odciski przedpłaty, odciski maszyny frankującej i odciski wykonane przez prasę drukarską lub inny proces drukowania lub stemplowania zgodnie z Aktami Związku mogą być używane wyłącznie za zgodą kraju członkowskiego.

7 Przed wydaniem znaczków pocztowych wykorzystujących nowe materiały lub technologie, kraje członkowskie dostarczają do Biura Międzynarodowego niezbędne informacje dotyczące ich zgodności z maszynami do przetwarzania poczty. Biuro Międzynarodowe poinformuje o tym pozostałe kraje członkowskie i wyznaczonych przez nie operatorów.

* *Wielkiej Brytanii, jako krajowi twórcy znaczka pocztowego, przyznano wyjątek od tej zasady.*

Koniec cytatu.

Z powyższego wnioskować można, że ograniczenia te w części nie mają charakteru nakazowego, lecz są fakultatywne.

Tyle przepisy UPU; natomiast ustawa „Prawo Pocztove” stanowi w tym względzie następująco:⁵

Art. 23.

1. Operator pocztowy⁶ może stosować własne znaki służące do potwierdzenia opłacenia usługi pocztowej zawierające informacje umożliwiające identyfikację operatora pocztowego oraz:

1) informację o wysokości opłaty za usługę pocztową napisaną cyframi arabskimi lub literami alfabetu łacińskiego, zwane dalej „znakami opłaty pocztowej”;

2) umowy o świadczenie usługi pocztowej, zwane dalej „oznaczeniami”.

2. Znakami służącymi do potwierdzenia opłacenia usług pocztowych świadczonych przez operatora wyznaczonego są:

1) znaki opłaty pocztowej emitowane przez operatora wyznaczonego jako samodzielne znaki opatrzone napisem zawierającym użyte w dowolnym przypadku wyrazy: „Polska” albo „Rzeczpospolita Polska”, zwane dalej „znaczkami pocztowymi”;

2) znaki opłaty pocztowej inne niż znaczki pocztowe, określone przez operatora wyznaczonego;

3) oznaczenia określone przez operatora wyznaczonego.

3. Wzory znaków opłaty pocztowej, z wyłączeniem znaków, o których mowa w ust. 2, podlegają zgłoszeniu Prezesowi UKE, który prowadzi ich wykaz. Wykaz znaków opłaty pocztowej jest jawny.

4. Prezes UKE odmawia, w drodze decyzji, umieszczenia wzoru znaku opłaty pocztowej w wykazie, o którym mowa w ust. 3, jeżeli:

1) zawarte na znaku napisy, wizerunki lub inne znaki graficzne naruszają dobra podlegające ochronie prawnej;

2) znak jest opatrzony napisem zawierającym wyrazy, o których mowa w ust. 2 pkt 1;

3) znak nie spełnia wymagań określonych w ustawie.

5. Stosowanie znaku opłaty pocztowej objętego decyzją, o której mowa w ust. 4, jest zabronione.

6. Znaczkom pocztowym przysługuje ochrona przewidziana w ustawie z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 i 2128 oraz z 2020 r. poz. 568 i 875) dla urzędowych znaków wartościowych, zaś innym znakom i oznaczeniom służącym do potwierdzenia

5 Dz. U. 2012 poz. 1529.

6 Ibidem: operator pocztowy – przedsiębiorca uprawniony do wykonywania działalności pocztowej, na podstawie wpisu do rejestru operatorów pocztowych.

opłacenia usługi pocztowej, ochrona przewidziana w przepisach tego Kodeksu dla dokumentów.

Art. 24.

1. Operatorowi wyznaczonemu przysługuje wyłączne prawo emisji i, z zastrzeżeniem art. 25 ust. 5, wycofywania z obiegu:

- 1) znaczków pocztowych;
- 2) kartek pocztowych w postaci pojedynczych kart wykonanych ze sztywnego papieru z nadrukowanym znakiem opłaty pocztowej opatrzonym napisem zawierającym wyrazy, o których mowa w art. 23 ust. 2 pkt 1;
- 3) kopert z nadrukowanym znakiem opłaty pocztowej opatrzonym napisem zawierającym wyrazy, o których mowa w art. 23 ust. 2 pkt 1.

2. Operator wyznaczony⁷ jest obowiązany do emisji znaczków pocztowych zgodnie z planem emisji znaczków pocztowych, o którym mowa w ust. 7.

3. Osoby fizyczne i osoby prawne mają prawo zgłaszania operatorowi wyznaczonemu tematów do planu emisji znaczków pocztowych w terminie do dnia 30 czerwca każdego roku z dwuletnim wyprzedzeniem w stosunku do terminu, o którym mowa w ust. 6.

4. Operator wyznaczony rozpatruje zgłaszane tematy i wybiera spośród nich te, które rekomenduje ministrowi właściwemu do spraw łączności, jako elementy składowe planu emisji znaczków pocztowych na dany rok, uwzględniając w szczególności rocznice doniosłych wydarzeń przypadających w danym roku oraz swoje potrzeby eksploatacyjne.

5. Operator wyznaczony sporządza:

- 1) zestawienie propozycji tematów zgłoszonych do planu emisji znaczków pocztowych na dany rok;
- 2) zestawienie tematów rekomendowanych zawierające liczbę prezentacji każdego z tematów, kolejność ich wprowadzania do obiegu oraz informację o weryfikacji zasadności zgłoszonych tematów, wraz z uzasadnieniem wyboru tematów rekomendowanych oraz przyczyn nieuwzględnienia pozostałych tematów w zestawieniu.

6. Zestawienia, o których mowa w ust. 5, operator wyznaczony przedkłada ministrowi właściwemu do spraw łączności nie później niż do dnia 31 stycznia roku poprzedzającego rok, w którym plan emisji znaczków pocztowych będzie obowiązywał.

7. Minister właściwy do spraw łączności określa, w drodze decyzji, w terminie do dnia 31 marca roku poprzedzającego rok, w którym plan będzie obowiązywał, plan emisji znaczków pocztowych na dany rok, określając tematykę znaczków, kolejność ich wprowadzania do obiegu oraz liczbę prezentacji każdego z tematów. Plan emisji znaczków pocztowych może być zmieniany.

8. Operator wyznaczony niezwłocznie podaje plan emisji znaczków pocztowych na dany rok do publicznej wiadomości na swoich stronach internetowych i co najmniej w jednym dzienniku o zasięgu ogólnopolskim.

Zatem możemy przyjąć, że znaczek pocztowy, to urzędowy znak wartościowy:

- 1) wprowadzony do obiegu określonym aktem prawnym przez właściwy organ,
- 2) podlegający ochronie prawnej, której naruszenie jest zagrożone przewidzianymi prawem sankcjami.
- 3) służący do uiszczania opłat za określone przez właściwy organ usługi pocztowe,
- 4) którego kształt jest dowolny,
- 5) wydany w celach pamiątkowych czy dobroczynnych może być opatrzony napisem roku emisji cyframi arabskimi oraz napisem w dowolnym języku wskazującym okazję stanowiącą podstawę do emisji,
- 6) który należy tak zaprojektować, by nie było wątpliwości co do wartości opłaty pocztowej, jeśli uiszcza się dodatkową opłatę oprócz wartości nominalnej.

2. Znamiona znaczka polskiego⁸

Po ustaleniu definicji znaczka pocztowego możemy omówić niektóre jego charakterystyczne cechy, i tak (il. 1):

- 1) podstawa znaczka – bok znaczka, na którym ustawiony znaczek pozwoli na widzenie rysunku znaczka w pozycji ustalonej w dokumencie wprowadzającym znaczek do obiegu,

⁷ Ibidem: operator wyznaczony – operator pocztowy obowiązany do świadczenia usług powszechnych.

⁸ Nie omawiamy szczegółowo takich cech jak perforacja, barwa, czy guma.

- 2) wymiary znaczka – wartości wyrażone w mm z dokładnością do 0,01 mm, w której pierwsza oznacza szerokość, a druga wysokość znaczka, np. 31,25 x 39,5. Znajomość wymiarów znaczka jest dla zbieracza ważna ze względu na dosyć częste fałszerstwa, polegające na obcinaniu perforacji i tworzenia w ten sposób znaczka nieperforowanego. Dla wymiaru znaczka nie stosujemy zamiennie terminu „format znaczka”, który z niewiadomych dla nas przyczyn zaczął pojawiać się w zarządzeniach na początku lat siedemdziesiątych. Zapytany przez nas o różnicę znaczeniową „formatu” z „wymiarom”, powszechnie znany znawca pisowni języka polskiego odpowiedział, że jest „... z rodzaju tej jaka istnieje pomiędzy „ilością” a „liczbą”. Nadmienić należy, że wielokrotnie w początkowych zarządzeniach wprowadzających znaczki do obiegu podawano równocześnie wymiary (np. 43 x 25,5) i format (np. prostokątny, trójkątny),⁹
- 3) rysunek znaczka (a) - obraz znaczka wykonany artystycznymi środkami, obejmujący część powierzchni znaczka albo całą powierzchnię znaczka; może również stanowić fragment rysunku bloku, arkusika lub arkusza. Niekiedy w zarządzeniach podano wymiary rysunku znaczka. Początkowo podawano szczegółowy opis rysunku znaczka, jednak z biegiem czasu odstępowano od tej praktyki, ograniczając się do opisu wszystkiego, co ogólny wizerunek znaczka przedstawia. Do rysunku znaczka nie zaliczamy wszelkiego rodzaju napisów, opisów, ornamentów czy innych ozdóbek (nawet gdyby znajdowały się w polu rysunku), jeżeli nie stanowią treści tego rysunku,
- 4) margines znaczka (b) – fragment pola znaczka pomiędzy rysunkiem i krawędzią znaczka. Ostatnio coraz trudniejszy lub wręcz niemożliwy do ustalenia zarówno ze względu na brak opisu tego, co rysunek znaczka zawiera; również na sposób projektowania znaczka, w którym obraz znaczka zlewa się z tłem jego pola albo tworzy z sąsiednim(i) znaczkiem(ami) współobraz¹⁰,
- 5) nazwa kraju wydawcy (emitenta) znaczka. W Polsce - w interesującym nas okresie - stosowano napisy: „Polska”, „Poczta Polska” oraz „Polska Rzeczpospolita Ludowa”,
- 6) wartość nominalna (nominał) wyrażona liczbowo w walucie obowiązującej w czasie wydania znaczka, albo wyrażona oznaczeniem literowym „A” lub „B”, które to oznaczenia stanowią odpowiednik wartości nominalnej znaczka używanego dla opłaty za określone zarządzeniem usługi pocztowe,
- 7) napisy podające nazwę przedstawionej postaci, obiektu, stworzenia czy rośliny (niekiedy w połączeniu z nazwą łacińską),
- 8) napisy, daty i hasła wskazujące na okoliczność wydania znaczka, co nie zawsze jest takie oczywiste, gdy ogląda się znaczek,¹¹
- 9) dopłata przedstawiana w różny sposób, np. „1,50 + 8,50 zł”, „33 + 10 ZŁ DOPLATA NA PKOL”. W zasadzie pierwsza liczba powinna być nominałem, a druga dopłatą, lecz niekiedy trudno bez zarządzenia dociec, która z tych liczb jest którą. Gorzej, gdy owe zarządzenie tę kwestię pomija, a na znaczku taki napis figuruje,
- 10) inne dane, przedstawiane najczęściej na marginesie znaczka albo w pobliżu jego krawędzi, tj. nazwa drukarni, numer cenzury, nazwisko projektanta (czasem w połączeniu z literami „del” od łac. wyrazu de-lineavit – ten, który narysował), nazwisko rytownika (czasem w połączeniu z literami „sc” od łac. wyrazu sculpsit – ten, który wyrył), rok wydania.
- Jak już wcześniej nadmieniono, żadna z wymienionych cech znaczka nie jest obligatoryjną. Niemniej jednak, z przeprowadzonej analizy wszystkich dokumentów wprowadzających znaczki do obiegu wynika, że przyjęto jako zasadę obowiązek umieszczania na znaczku znamion, o których mowa w pkt. 3, 5, 6.¹²

il. 1. Wymiary znaczka

Podstawa znaczka

3. Rodzaj, typ i odmiana znaczka

Zasadniczą jednostką wszelkich klasyfikacji i opracowań filatelistycznych jest rodzaj znaczka.¹³ Jest to ważne, ponieważ od uznania lub nieuznania danego znaczka za nowy rodzaj znaczka,

9 Np.: Dz.U.R.P. Londyn, dnia 28 lutego 1945 r. Nr. 1 Poz. 2 ROZPORZĄDZENIE Ministra Przemysłu, Handlu i Żeglugi z dnia 27 stycznia 1945 roku, Dz. Ł. Nr 2 z dnia 20 stycznia 1960 r. poz. 7 ZARZĄDZENIE Ministra Łączności z dnia 22 kwietnia 1959 r.

10 Patrz: www.phila.pl zakładka słownik „współobraz”.

11 Przykłady można mnożyć. Oto jeden z nich: zn. 452, gdzie rysunek „przedstawia podobiznę Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ob. Bolesława Bieruta”. Kto by pomyślał, że został on wydany z okazji, o której mówi napis - „Pięć lat Polski Ludowej”. W jednym znaczku, aż tyle fałszu.

12 Tylko te trzy znamiona są umieszczone na wszystkich znaczkach.

13 Por.: St. Mikstejn, „Rodzaj, nakład i gatunek znaczka”, Filatelista 1956, nr 9 s. 169-171.

zależy przyporządkowanie mu zasadniczego bądź pomocniczego numeru katalogowego. Dlatego też ważne staje się ustalenie jego konkretnych i niezmiennych kryteriów.

a. Rodzaj znaczka¹⁴

To jedno z najważniejszych haseł w filatelistyce uległo zapomnieniu. Ostatni raz szerzej o rodzaju znaczka wspomina we wstępie tomu I wydawnictwo PZP oraz redakcja HBBF w nr 1 z 1983 roku na str. 42 (→ Numeracja bloków). Niestety, hasła tego nie znajdzie czytelnik w Encyklopedii Filatelistyki, skądinąd poważnym wydaniu filatelistycznym. Autorom tego wydania termin rodzaj znaczka był znany i znalazł zastosowanie w oficjalnej PZF-owskiej definicji bloku. Brak odpowiedzi na problem czym jest rodzaj znaczka (zdefiniowania rodzaju znaczka) powoduje wiele niedomówień, a każdy przyjmuje sobie tylko znaną i wygodną w danym kontekście definicję tego terminu. A przecież może on (rodzaj znaczka) stać się rozwiązaniem problemu braku jednoznacznych i skonkretyzowanych kryteriów określających np., jakie zmiany w rysunkach czy barwach powodują takie ich zróżnicowanie, by je skatalogować lub nie pod odrębnym zasadniczym numerem. W „Podręczniku ...” przyjęto w tym względzie stałe kryteria.

Za niepodlegające dyskusji, podstawowe kryterium rodzaju znaczka, przyjęto jego wprowadzenie do obiegu, a w przypadku znaczków wydanych do reformy systemu pieniężnego w 1924 r., ogłoszenie o ich wydaniu lub fakt, że znalazły się w biegu Poczty Polskiej. Od owej reformy jest to wymóg ustawy, który – za wyjątkiem znaczków wydanych do reformy systemu pieniężnego w 1924 r. – spełniają wszystkie omawiane znaczki.¹⁵ Był to jednak wymóg niewystarczający do określenia rodzaju znaczka, co stwierdziliśmy, poddając analizie treść wszystkich dokumentów wprowadzających znaczki do obiegu. Często bowiem zdarza się, że w ich początkowych treściach mówi się w liczbie pojedynczej o wprowadzonych do obiegu kilku znaczkach („wprowadza się do obiegu znaczki pocztowe”) lub odwrotnie, mówi się w liczbie mnogiej o wprowadzonym jednym znaczku, a niekiedy zdarza się i tak, że z treści zarządzenia trudno wywnioskować, jakie to znaczki wprowadzono do obiegu. Dlatego też należało to kryterium podstawowe uszczegółowić dodatkowymi warunkami na tyle, by stało się ono jednoznaczne i niepoddające się jakemukolwiek koniunkturalizmowi. Uznaliśmy, że kryterium powinno być warunkowane takimi cechami znaczka, które są ustalane w każdym dokumencie wprowadzającym znaczki do obiegu, dla każdego z nich. Zatem należało takie cechy ustalić i okazało się, że oprócz cech wymienionych wcześniej, tj.: nazwy kraju wydawcy (nazwy emitenta), nominału i rysunku znaczka, tą cechą jest barwa znaczka. Jednak takie uszczegółowienie było jeszcze niewystarczające, ponieważ należało uniknąć sytuacji, jak np. w przypadku zn. 371 - „Oswobodzenie miasta Gdańska” i nr 384 z serii „Kultura Polska”¹⁶, którym określono takie same warunki, a tylko czyjś dualizm interpretacyjny spowodował, że ten pierwszy stał się odmianą, a drugi rodzajem znaczka. Innym przykładem nadinterpretacji czy raczej tworzenia zasad w zależności od potrzeby w danej chwili niech będzie następujący cytat wyjaśniający pobudki, jakimi kierowali się twórcy PZP, przy nadawaniu dwóm znaczkom jednego numeru katalogowego: „...*Ponieważ obie barwy tego znaczka były objęte wspólnym zamówieniem i wykonane w tym samym czasie i z tej samej formy, dlatego katalogujemy ten znaczek pod jednym numerem.*”¹⁷ Zadziwiające podejście tym bardziej, że w zarządzeniu wprowadzającym mówi się „§1. *Wprowadza się do obiegu i sprzedaży dwa znaczki pocztowe ...*”, a nie jeden i zamówienie nie decyduje o wprowadzeniu znaczka do obiegu (il. 2.). Ponadto,

il. 2. zn. 822 i 823

to wówczas powstałyby trzy rodzaje znaczka.

Reasumując, termin „**rodzaj znaczka**” obejmuje swym zakresem wszystkie znaczki pocztowe o jednakowym nominale, rysunku i barwie, które to parametry zostały określone w akcie prawnym wprowadzającym je do obiegu i na mocy tego aktu są używane przez pocztę.¹⁸

14 Opisujemy ten problem w „Podręczniku ...” z 2002 r.

15 Pierwszymi wprowadzonymi do obiegu znaczkami były znaczki z godłem nr 111 – 119 (Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 kwietnia 1924 roku Nr. 1288/IX).

16 Odpowiednio: Dz. T. p. i t. Nr 1 z dnia 25 stycznia 1947 r. poz. 4, Dz. T. p. i t. Nr 6 z dnia 26 czerwca 1947 r. poz. 28.

17 PZP t. II str. 589 - dotyczy zn. 822-823 „Memoriał Czecha i Marusarzówny” (Dz. Ł. Nr 10 z dnia 5 kwietnia 1957 r.)

18 Pominęto w definicji nazwę kraju wydawcy ze względów oczywistych.

Niestety, autorzy "Podręcznika ..." zostali zmuszeni do wprowadzenia jednego wyjątku od tej zasady i uznania znaczków z serii „Wielcy Polacy” nr 1231-1234 (il. 3.) za rodzaj znaczka

il.3. niewprowadzone do obiegu zn. nr 1231-1234. pomimo tego, że znaczki te nie zostały wprowadzone do obiegu, a jednak znalazły się w użyciu pocztowym. Sytuację taką spowodowało poważne niedbalstwo urzędnicze polegające na tym, że stosownego dokumentu prawnego nie opracowano oraz nie wydano i w konsekwencji znaczków tych nie wprowadzono do obiegu, a kolejni pracownicy nie sprostowali tego zaniedbania. Pominięcie tych znaczków w klasyfikacji rodzaju znaczka byłoby błędem w sytuacji, gdy znaczki te były w powszechnym użyciu pocztowym i w pełni akceptowane przez Poczta Polską.

Tu pozwolimy sobie na odrobinę informacji i wyjaśnień w sprawie tych znaczków. Otóż, w tej sprawie była prowadzona korespondencja ze wszystkimi szczeblami organizacyjnymi Poczty Polskiej oraz Ministerstwem Łączności. Otrzymywaliśmy wciąż tę samą odpowiedź, że to my nie mamy racji, gdyż znaczki te zostały wprowadzone:

- a) Zarządzeniem Nr 44 Ministra Łączności z dnia 14 czerwca 1961 r. o wprowadzeniu do obiegu 6 znaczków pocztowych wartości po 60 gr
- albo
- b) Zarządzeniem Nr 23 Ministra Łączności z dnia 4 maja 1962 r. o wprowadzeniu do obiegu 6 znaczków pocztowych wartości po 60 gr.

il. 4. zn. 921.

Zatem informujemy czytelników, że zarządzeniem wymienionym pod literą „a” zostały wprowadzone zn.1052-1057¹⁹, a pod literą „b” zn. 1132-1137²⁰ z serii „Wielcy Polacy”. Ponadto wyjaśniamy, że zn. 1231-1234 pomimo tego, iż nie były wprowadzone do obiegu, były z niego wycofane, co stanowi pewnego rodzaju kuriozum. Znajomość rzeczy, jaką w tym przypadku wykazali się urzędnicy, pozostawiamy bez komentarzy. Nie ustrzeżono się błędu w „Podręczniku ...” z 2002 r., gdzie powtarzając za innymi katalogami nie zauważono, że w zarządzeniu wprowadzającym zn. 921 do obiegu²¹ w § 1. napisano: „Wprowadza się do obiegu lotniczy znaczek pocztowy opłaty wartości 10 zł z dopłatą 5 zł na rzecz Polskiego Związku Filatelistów. **Znaczek składa się z dwóch części oddzielonych od siebie perforacją i wydany jest w trzech następujących odmianach**”, zatem są to trzy rodzaje znaczków, a każdy z nich jest w dwóch odmianach. Zatem drodzy filateliści, **nie jest to znaczek z przywieszką**. My zaś w przygotowywanym do wydania kolejnym tomie II c wnosimy wymuszoną sytuacją poprawkę w numeracji i tak, będą to kolejno numery 921 I, 921 II, 921 III (il. 4.).

b. Typ i odmiana znaczka

Drukowanie znaczków o tym samym rysunku na przestrzeni czasu może spowodować powstanie przypadkowych różnic w tym rysunku, nieokreślonych i niezastrzeżonych w dokumencie wprowadzającym je do obiegu. Zmiany te powstają najczęściej w kolejnych nakładach lub nawet w obrębie tego samego nakładu. Takie zmiany powodują powstanie – w ramach rodzaju znaczka – typu lub odmiany znaczka.

Znane nam typy znaczków powstały wskutek:

- a) użycia nowych form drukarskich w związku ze zużyciem lub zniszczeniem poprzednich, albo ich planową wymianą, co

19 Dz. Ł. Nr 13 z dnia 12 sierpnia 1961 r. poz. 87., także: patrz: www.phila.pl zakładka znaczki 1961.
 20 Dz. Ł. Nr 12 z dnia 3 lipca 1962 r. poz. 86., także: patrz: www.phila.pl zakładka znaczki 1962.
 21 Dz. Ł. z 20.06.1959, Nr 16, poz. 113.

spowodowało:

- zmianę wymiarów rysunku znaczka (np. zn. 426, którego wymiary rysunku wynoszą 15.5-15.9 x 22.5-22.7 mm),
 - zmianę szczegółów rysunku znaczka lub niezadowolającą ich jakość wykonania (np. zn. 866),
 - zmiany polegające na dodaniu lub usunięciu informacji technicznych lub autorskich jak np. nazwiska projektanta znaczków (zn. 319),
- b) użycia odmiennej formy drukowej dla bloków i arkusików oraz nadruków i przedruków, a w efekcie liczne zmiany na marginesie znaczka polegające na dodaniu lub usunięciu informacji technicznych lub autorskich, jak: nazwiska projektanta znaczków, wykonawcy rytu lub projektu, dat lub inicjałów zakładu wykonującego znaczki (np. znaczki z bl. 128),
- c) użycia odmiennego grzebienia perforacyjnego, w którym zastosowano tę samą miarę perforacji lecz zmieniono wymiar znaczka.

Odmiany znaczków (w ramach rodzaju znaczka) są spowodowane niezamierzonymi zmianami w procesie technologicznym wytwarzania znaczka albo na zarządzenie właściwego organu i obejmują swym zakresem:

a) zmianę barwy, perforacji oraz papieru i są skutkiem:

- odmiany polegające na zmianie barwy – wyczerpania się barwnika i zastąpienie go nowym lub pochodzącego z innej firmy albo niedokładnego mieszania kilku składników (np. zn. 297a-d),
- odmiany polegające na zmianie miary perforacji – m.in. użycia innego narzędzia perforacyjnego, o innym odstępnie igieł lub innej ich średnicy (np. zn. 779-783),
- odmiany polegające na zmianie papieru – użycie w nakładzie lub części nakładu innej jakości papieru (np. zn. 964-965) albo papieru z mimowolnym znakiem wodnym,²²

b) różnego rodzaju błędy (np. 324I, 324II, itd.).

Odmiany powstałe na zarządzenie właściwego organu są przez niego określone w dokumencie wprowadzającym znaczek do obiegu. Typowym tego przykładem jest zarządzenie stosowania różnych sposobów wykończenia znaczków: część nakładu perforowana, a druga bez perforacji.

4. Znaczki z bloku, znaczki w formie bloku.

Chcąc nie chcąc, musimy zahaczyć o bloki. Z terminem podanym w EF nie zgadzaliśmy się i wypracowaliśmy własną jego definicję.²³ Poczta Polska nie wypracowała własnej definicji bloku, stąd wynikają nieporozumienia. Jak bowiem nazwać fakt, że raz w zarządzeniu wprowadzającym napisano, np.:²⁴ *znaczki wykonane w bloku, znaczek w formie bloku* (1416), *bloki znaczkowe* (802), *bloki zawierają cztery wydrukowane znaczki, blok znaczkowy zawiera perforowany znaczek, bloki zawierają w górnej części pośrodku znaczek*. Jak z tego wynika, raz znaczek jest „wydany w bloku” i wtedy nie mamy problemu z tzw. znaczkiem z bloku, którym możemy opłacić przesyłkę. Tu należy dodać, że niejednokrotnie w zarządzeniu mówi się o „znaczku”, gdy faktycznie są to dwa i więcej znaczków. Kompletnie niezrozumiałe jest stwierdzenie „Znaczek został wydrukowany w formie bloczka zawierającego pośrodku dwa znaczki okolone marginesem” (1073). Znaczek to dwa znaczki? Inna sytuacja jest wtedy, gdy w zarządzeniu podano o wprowadzeniu „znaczka w formie bloku”. Wielokrotnie sprawdzane było w urzędzie pocztowym, czy można opłacić list znaczkiem wyodrębnionym z takiego „bloczka”. Różne były reakcje, zaś sposób stemplowania tych znaczków wymaga osobnego artykułu. Są też znaczki wydane w arkuszach lub w bloku – w kilku przypadkach wyłącznie w takiej formie (1358-1360) – albo w arkuszach i w bloku (bl. 41) Istnieją też znaczki, które zostały wydane jako znaczki, lecz powszechnie w filatelistyce uznano je za bloczki (1509 - bl.47).

Na koniec, w wielu zarządzeniach wprowadzających **brak jest** informacji o wydaniu znaczka w bloku.

22 Patrz: www.phila.pl zakładka słownik „mimowolny znak wodny”.

23 Patrz: www.phila.pl zakładka słownik „blok”.

24 Podajemy niektóre przykładowe numery znaczków (bloczków).